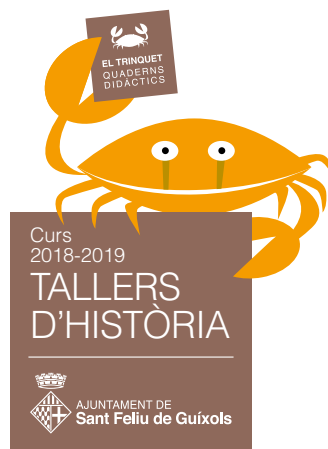

Il·lustracions
Adriana Fàbregas

Textos
M. Àngels Suquet

EDITA

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

COL·LECCIÓ

El Trinquet
Quaderns Didàctics
Núm. 7

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols
Tallers d'Història. Curs 2018-2019

AUTORIA

M. Àngels Suquet Fontana

GRAFISME I MAQUETACIÓ

Dosis Studio

IL·LUSTRACIONS

Adriana Fàbregas (personatges i entorns)
Coaner Codina (el mussol Xot)

FOTOGRAFIES

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols: Jaume Bertran (p. 8, 9, 10 i 21),
Salvador Estibalca (p. 15 i 19), Rafael Patxot Jubert (p. 12, 16, 17 i 20).
CIURANS, Xavier. *Rere les passes dels Patxot. La història de tres Rafaels (1802 – 1964)*.
Barcelona: Fundació Betània Patmos – Ajuntament, 2014, p. 159 (p. 4 i 5)
Diputació de Barcelona, extreta de <https://universpatxot.diba.cat/ca/rafael-patxot> (p. 25)

EL TRINQUET
QUADERNS
DIDÀCTICS

Publicacions de
Sant Feliu de Guíxols

El nom *trinquet* en terminologia naval serveix per designar el pal més proper a proa en les embarcacions de més d'un pal o també la vela que s'enverga en el trinquet. En la parla popular ganxona s'anomenen *trinquets* els petits crancs que hi ha a les roques.

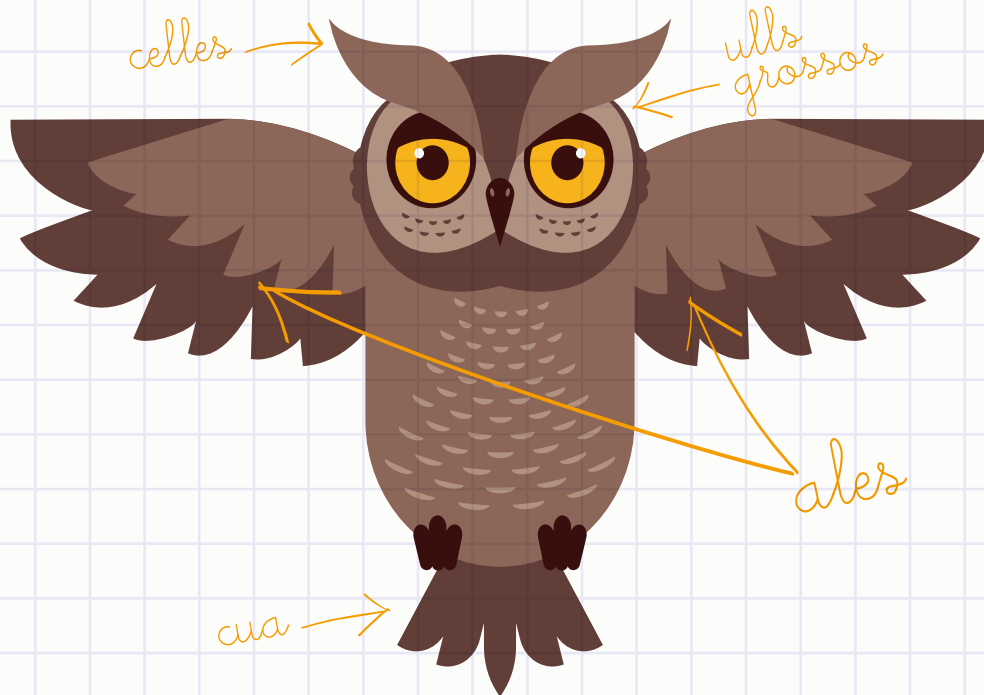
ISBN: 978-84-947363-6-0
Exemplar gratuït

Qualsevol part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny, il·lustracions i fotografies, pot ser reproduïda, emmagatzemada i/o transmesa sempre i quan es demani l'autorització prèvia de l'autor, l'editor o el titular dels drets d'explotació.

AJUNTAMENT DE
Sant Feliu de Guíxols

Hi havia una vegada el petit mussol Xot. Volia saber perquè tenia ales... Era molt espavilat i sabia que moltes respostes es troben als llibres.

HI HAVIA UNA VEGADA EL PETIT MUSSOL XOT. VOLIA SABER PERQUÈ TENIA ALES... ERA MOLT ESPAVILAT I SABIA QUE MOLTES RESPOSTES ES TROBEN ALS LLIBRES.

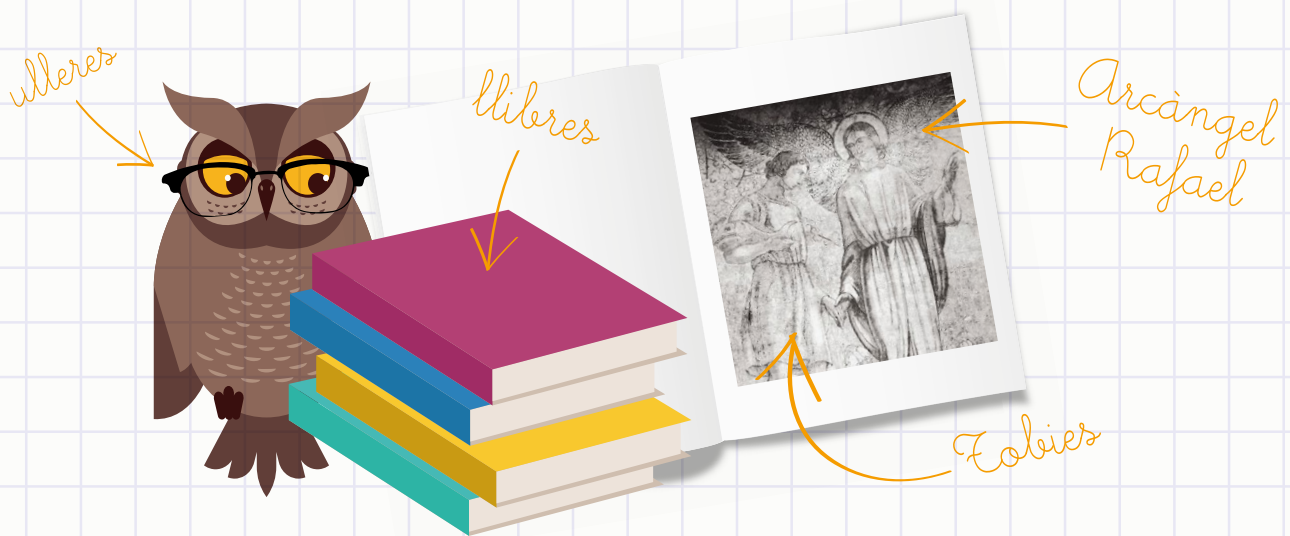
Cercant, cercant va arribar a una biblioteca de Barcelona. Va quedar meravellat en veure aquesta pintura en una paret. Quines ales! És un mussol ben estrany, va pensar.

CERCANT, CERCANT VA ARRIBAR A UNA BIBLIOTECA DE BARCELONA. VA QUEDAR MERAVELLAT EN VEURE AQUESTA PINTURA EN UNA PARET. QUINES ALES! ÉS UN MUSSOL BEN ESTRANY, VA PENSAR.

Llegint va esbrinar que era l'arcàngel Rafael amb Tobies, a qui havia ajudat a curar el seu pare. Aquella pintura estava dedicada a Rafael Patxot, perquè havia ajudat a fer aquella biblioteca per a noies pobres.

LLEGINT VA ESBINAR QUE ERA L'ARCÀNGEL RAFAEL AMB TOBIES, A QUI HAVIA AJUDAT A CURAR EL SEU PARE. AQUELLA PINTURA ESTAVA DEDICADA A RAFAEL PATXOT, PERQUÈ HAVIA AJUDAT A FER AQUELLA BIBLIOTECA PER A NOIES POBRES.

Com que li agradaven tant els llibres,
va tenir unes ganes boges de conèixer
Rafael Patxot. Va trobar el seu nom
dins les lletres de Pat-Xot! Potser
també tenia ales.

quina pila
de llibres!

COM QUE LI AGRADAVEN TANT ELS LLIBRES, VA TENIR UNES
GANES BOGES DE CONÈIXER RAFAEL PATXOT. VA TROBAR
EL SEU NOM DINS LES LLETRES DE PAT-XOT!
POTSER TAMBÉ TENIA ALES.

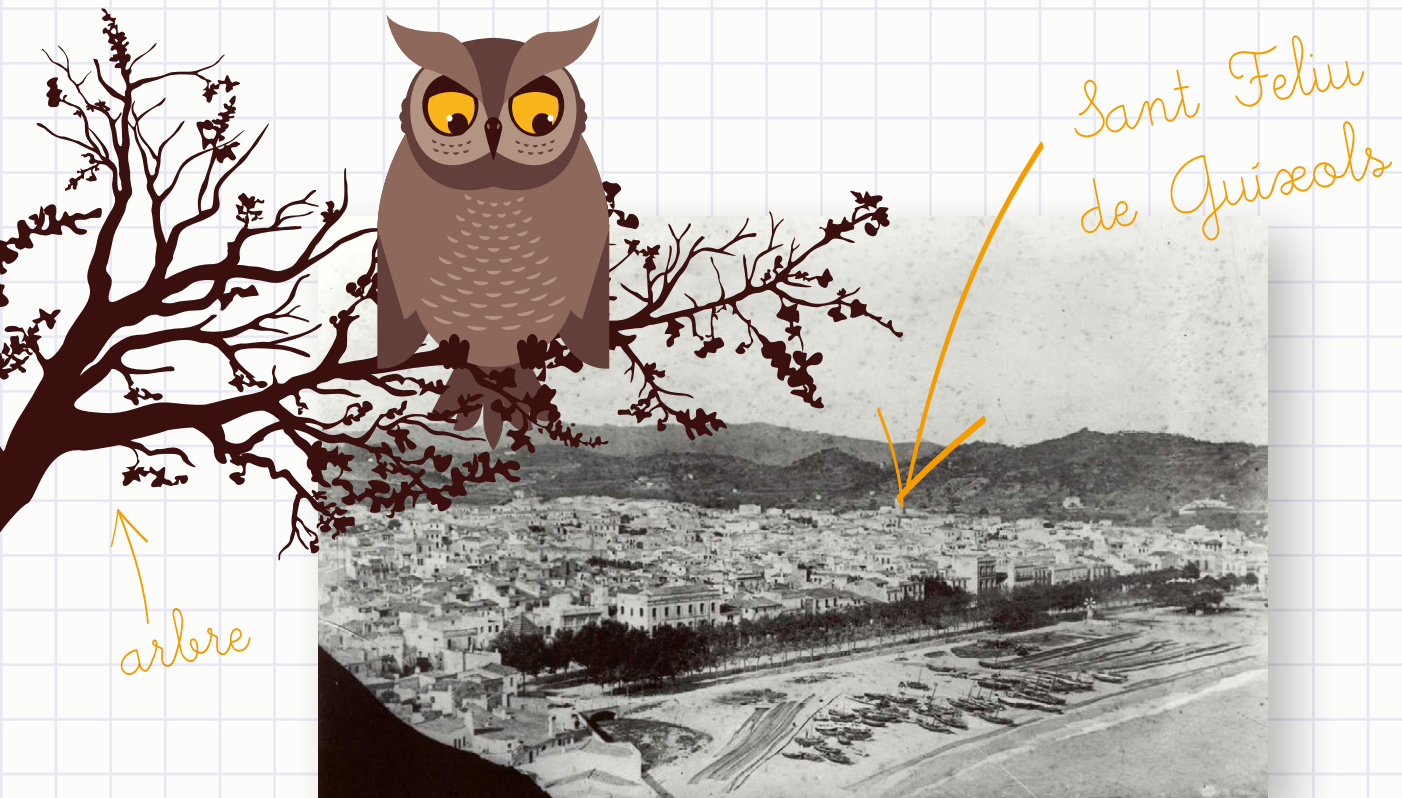
El va buscar fins que el va trobar a la seva biblioteca... No tenia ales, però volava entre records. Estava molt concentrat, repassant unes memòries que havia escrit.

EL VA BUSCAR FINS QUE EL VA TROBAR A LA SEVA BIBLIOTECA...
NO TENIA ALES, PERÒ VOLAVA ENTRE RECORDS. ESTAVA MOLT
CONCENTRAT, REPASSANT UNES MEMÒRIES QUE HAVIA ESCRIT.

Evocava la seva infantesa a Sant Feliu de Guíxols. El que més li agradava és que era a prop del mar.

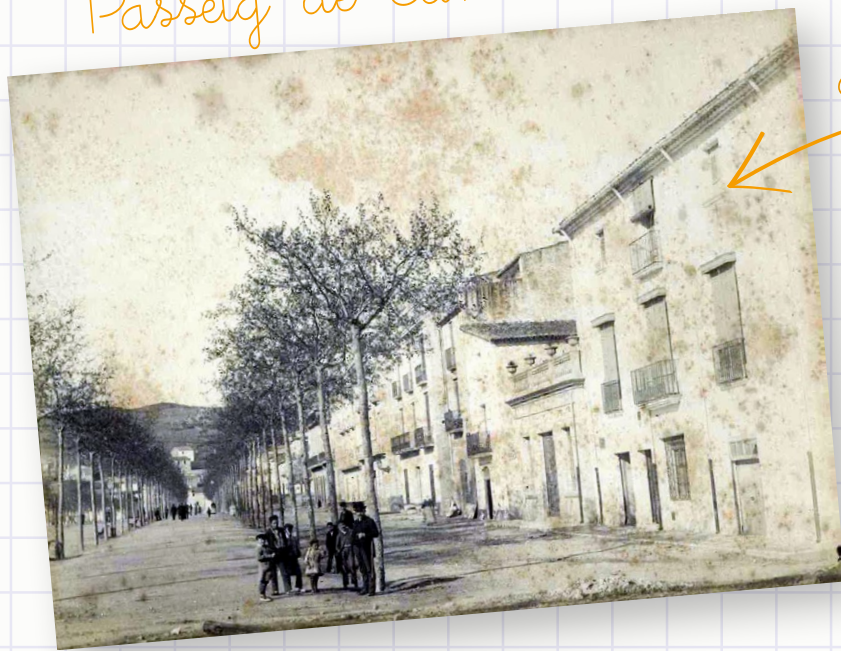

EVOCAVA LA SEVA INFANTESA A SANT FELIU DE GUÍXOLS. EL QUE MÉS LI AGRADAVA ÉS QUE ERA A PROP DEL MAR.

La seva casa era al passeig.
Cada dia de bon matí, en despertar, ja sentia la remor de les onades trencant a la platja.

Passeig de Sant Feliu

casa de
Rafael

LA SEVA CASA ERA AL PASSEIG. CADA DIA DE BON MATÍ,
EN DESPERTAR, JA SENTIA LA REMOR DE LES ONADES
TRENCANT A LA PLATJA.

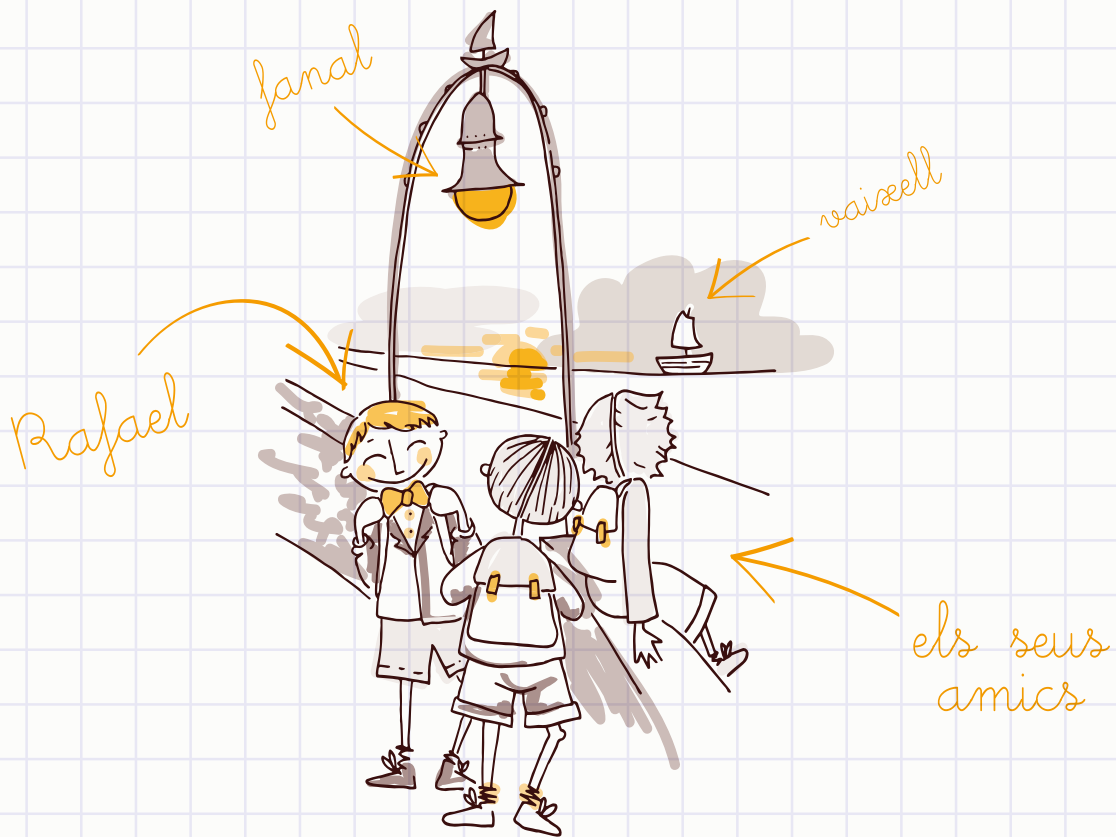
De fet, l'escola també era a tocar del passeig, que els feia de pati per jugar. El mar sempre era present a la seva vida.

DE FET, L'ESCOLA TAMBÉ ERA A TOCAR DEL PASSEIG,
QUE ELS FEIA DE PATI PER JUGAR. EL MAR SEMPRE
ERA PRESENT A LA SEVA VIDA.

Quan va ser més gran, després de l'escola, sortia amb els amics i voltaven durant hores abans d'anar a sopar a casa.

QUAN VA SER MÉS GRAN, DESPRÉS DE L'ESCOLA, SORTIA
AMB ELS AMICS I VOLTAVEN DURANT HORES ABANS
D'ANAR A SOPAR A CASA.

Trescaven per la sorra,
buscaven petxines, jugaven entre
les barques, saltaven les onades.

TRESCAVEN PER LA SORRA, BUSCAVEN
PETXINES, JUGAVEN ENTRE LES BARQUES,
SALTAVEN LES ONADES.

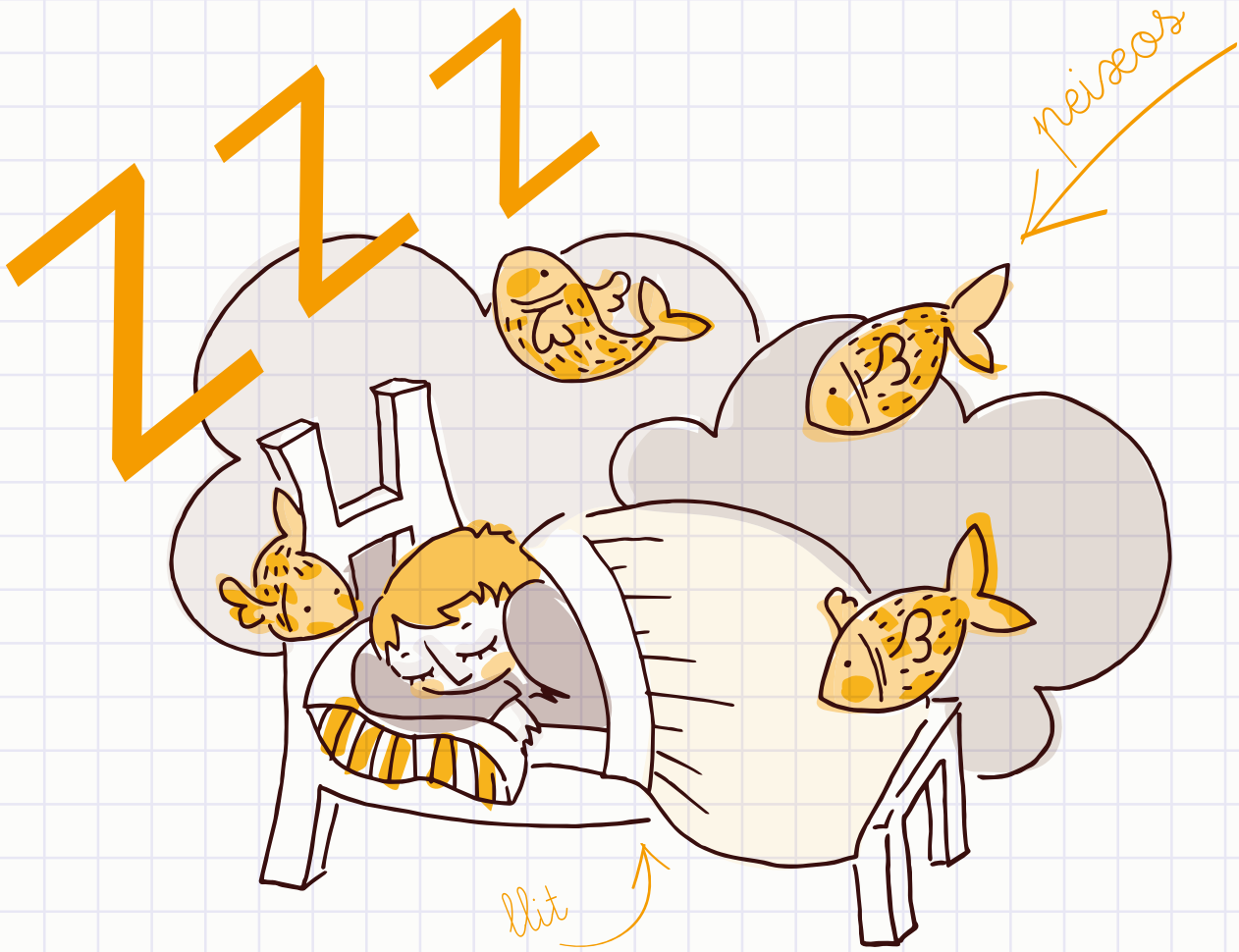
Una de les coses que més els agradava era anar pescar i agafar trinquets a les roques.

UNA DE LES COSES QUE MÉS ELS AGRADAVA ERA ANAR PESCAR I AGAFAR TRINQUETS A LES ROQUES.

Arribava xop i enfredorit, però
era tan feliç que somniava amb
els peixos...

ARRIBAVA XOP I ENFREDORIT, PERÒ ERA TAN FELIÇ
QUE SOMNIAVA AMB ELS PEIXOS...

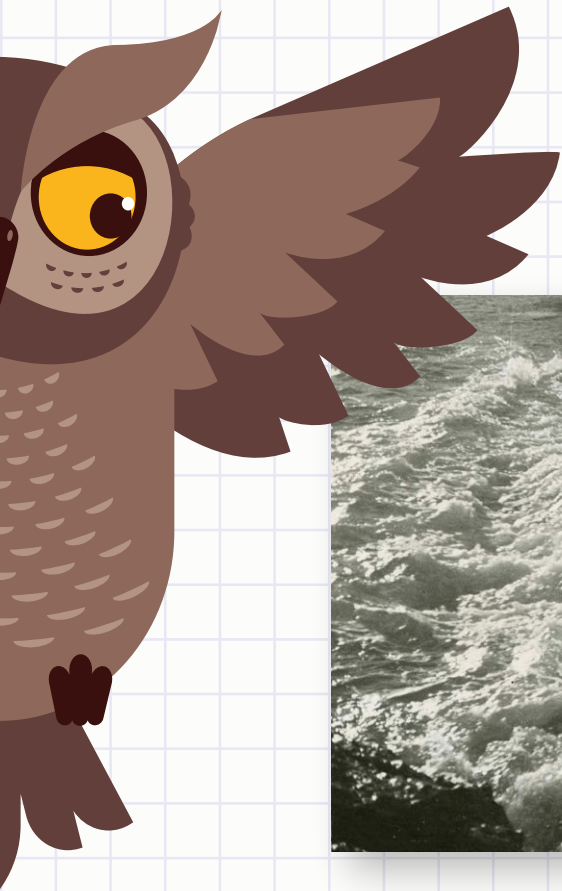
Havien imaginat el “Sorraig”,
un peix que els podia estirar els
peus quan es banyaven. Com el
peix que va pescar Tobies per
curar el seu pare.

HAVIEN IMAGINAT EL “SORRAIG”, UN PEIX QUE ELS PODIA
ESTIRAR ELS PEUS QUAN ES BANYAVEN. COM EL PEIX QUE VA
PESCAR TOBIES PER CURAR EL SEU PARE.

Estimaven el mar, algunes
onades lliscaven suaus acarontant
la platja.

onades

ESTIMAVEN EL MAR, ALGUNES ONADES
LLISCAVEN SUAUS ACARONANT LA PLATJA.

En canvi, d'altres es cargolaven
amb força i feien remolins plens
d'escuma blanca.

escuma de
les onades

onades

EN CANVI, D'ALTRES ES CARGOLAVEN
AMB FORÇA I FEIEN REMOLINS PLENS
D'ESCUMA BLANCA.

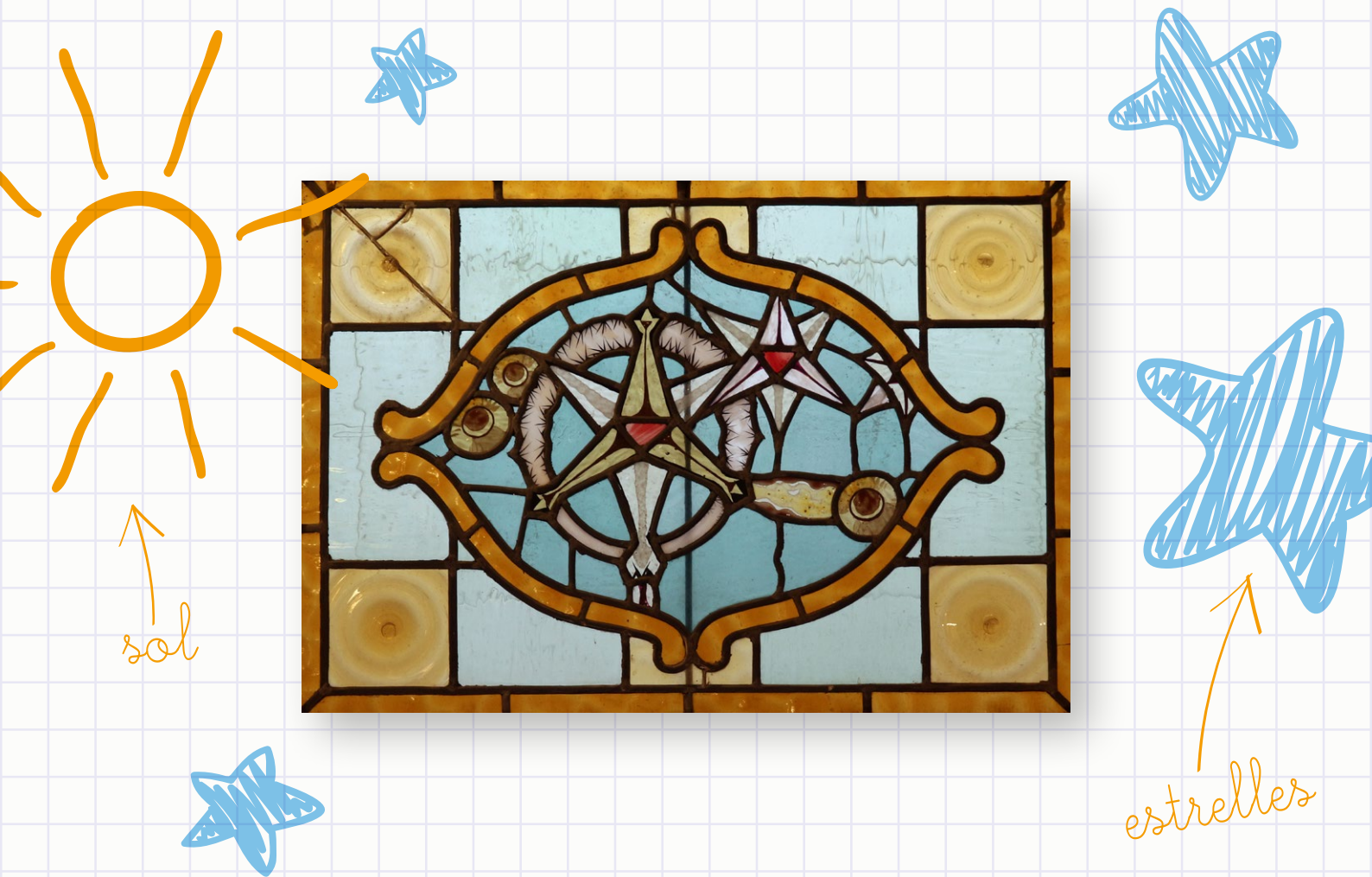
Sacsejaven sense miraments
els vaixells fondejats al port,
mentre carregaven i descarregaven.

SACSEJAVEN SENSE MIRAMENTS ELS
VAIXELLS FONDEJATS AL PORT, MENTRE
CARREGAVEN I DESCARREGAVEN.

El mar bressolava els vaixells
que feien el seu rumb seguint el
sol i les estrelles.

EL MAR BRESSOLAVA ELS VAIXELLS QUE
FEIEN EL SEU RUMB SEGUINT EL SOL I LES
ESTRELLES.

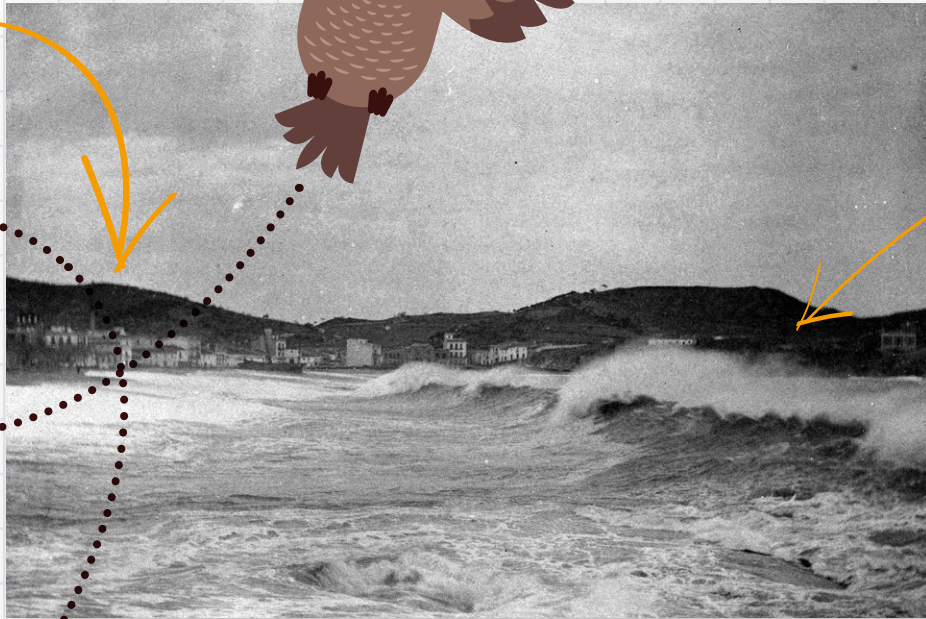

Però el mar podia deixar anar tota la seva fúria contra la platja i provava d'arribar als carrers.

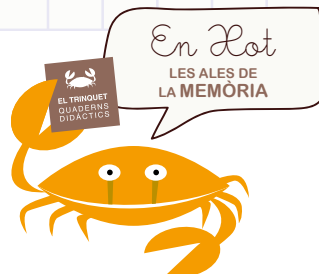
carrers
de Sant Feliu

onades

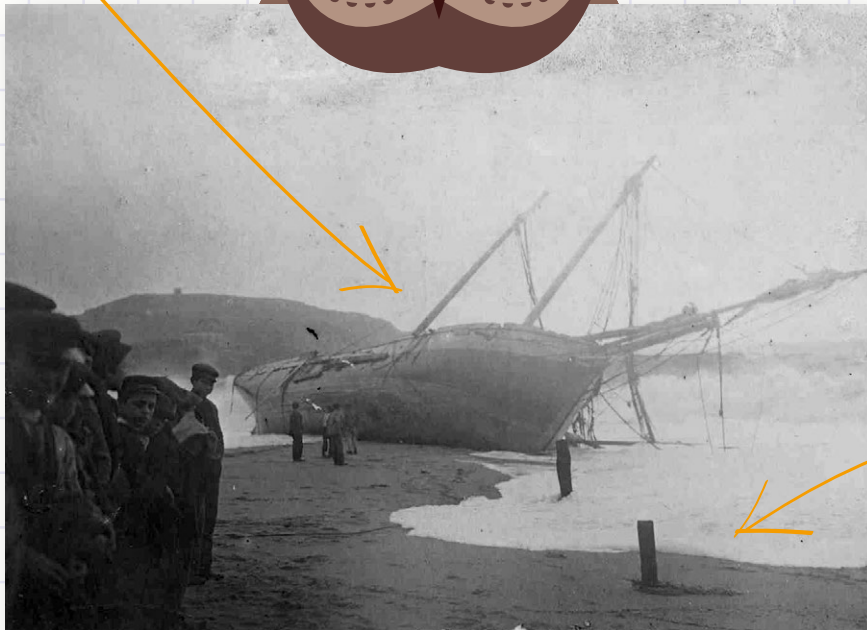

PERÒ EL MAR PODIA DEIXAR ANAR TOTA LA SEVA FÚRIA CONTRA LA PLATJA I PROVAVA D'ARRIBAR ALS CARRERS.

El mar escopia els vaixells i
quedaven ajaguts a la sorra,
ensenyant la panxa.

vaixell
encallat

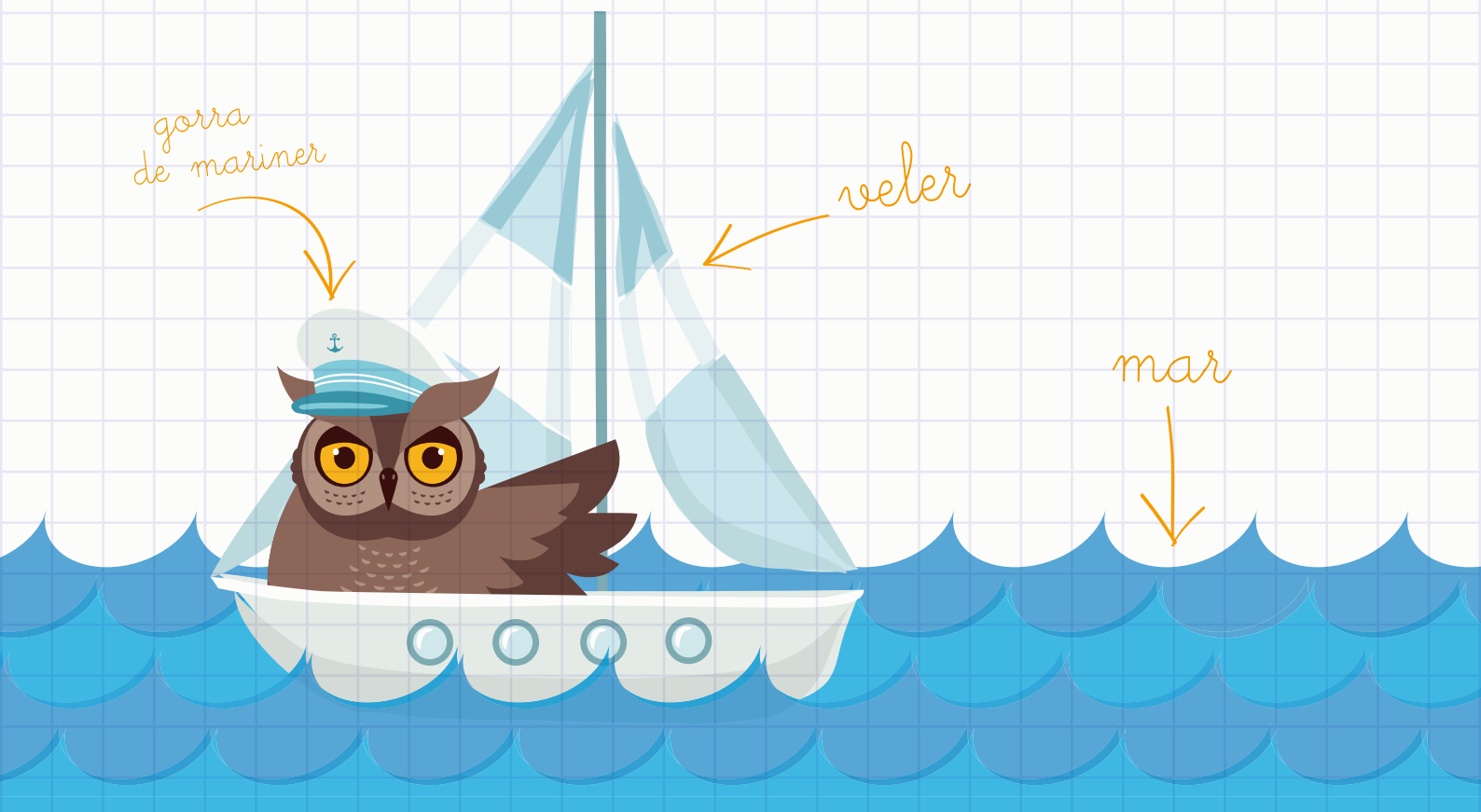

platja

EL MAR ESCOPIA ELS VAIXELLS I
QUEDAVEN AJAGUTS A LA SORRA,
ENSENYANT LA PANXA.

En Rafael havia après a navegar
cenyint el vent, hissant les veles i
plantant cara a les onades.

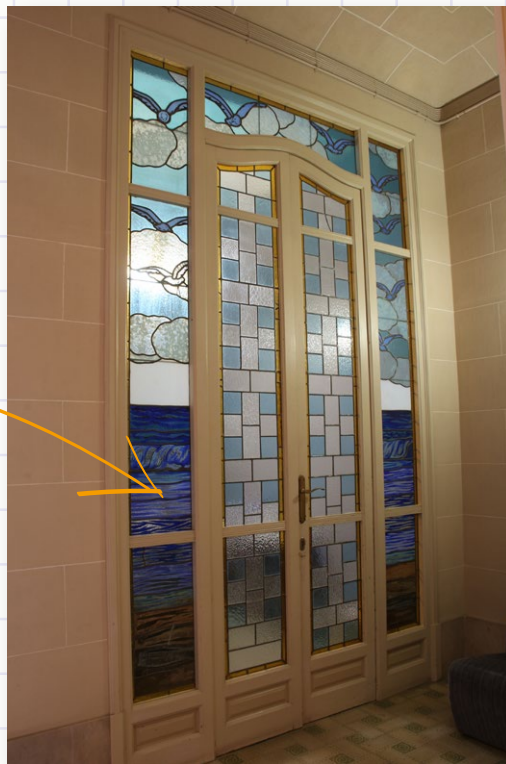

EN RAFAEL HAVIA APRÈS A NAVEGAR CENYINT
EL VENT, HISSANT LES VELES I PLANTANT
CARA A LES ONADES.

A la casa de Sant Feliu hi va fer un vitrall amb l'escenari i la llum de la seva infantesa.

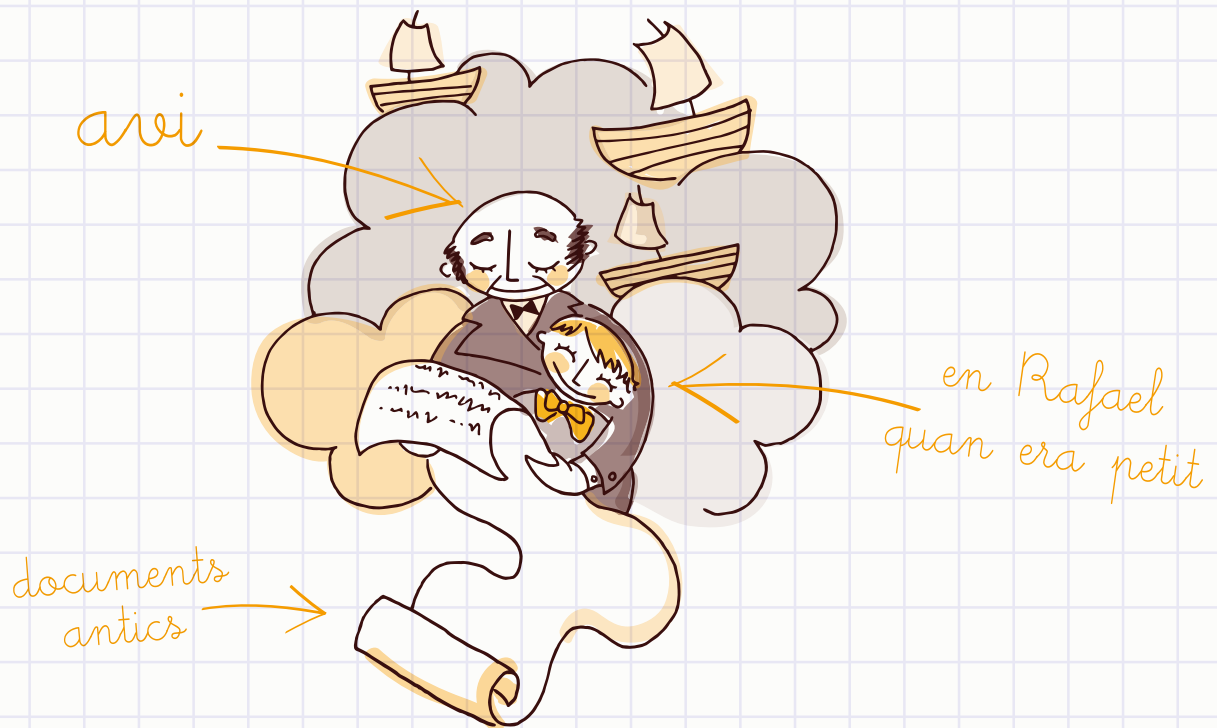
vitrall

A LA CASA DE SANT FELIU HI VA FER UN
VITRALL AMB L'ESCENARI I LA LLUM DE LA
SEVA INFANTESA.

De petit, el seu avi li ensenyava
els documents antics de la família
i li parlava dels avantpassats.
Havien estat navegants i després
havien fet de tapers.

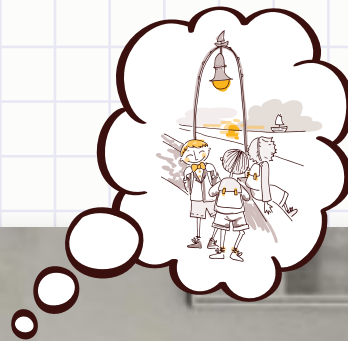

DE PETIT, EL SEU AVI LI ENSENYAVA ELS DOCUMENTS ANTICS
DE LA FAMÍLIA I LI PARLAVA DELS AVANTPASSATS. HAVIEN
ESTAT NAVEGANTS I DESPRÉS HAVIEN FET DE TAPERS.

Quan va ser gran, lluny del mar
i de Catalunya, va escriure les
memòries de la seva vida per als
seus nets i per a tots els catalans.

quins records...

QUAN VA SER GRAN, LLUNY DEL MAR I DE CATALUNYA, VA
ESCRIURE LES MEMÒRIES DE LA SEVA VIDA PER ALS SEUS
NETS I PER A TOTS ELS CATALANS.

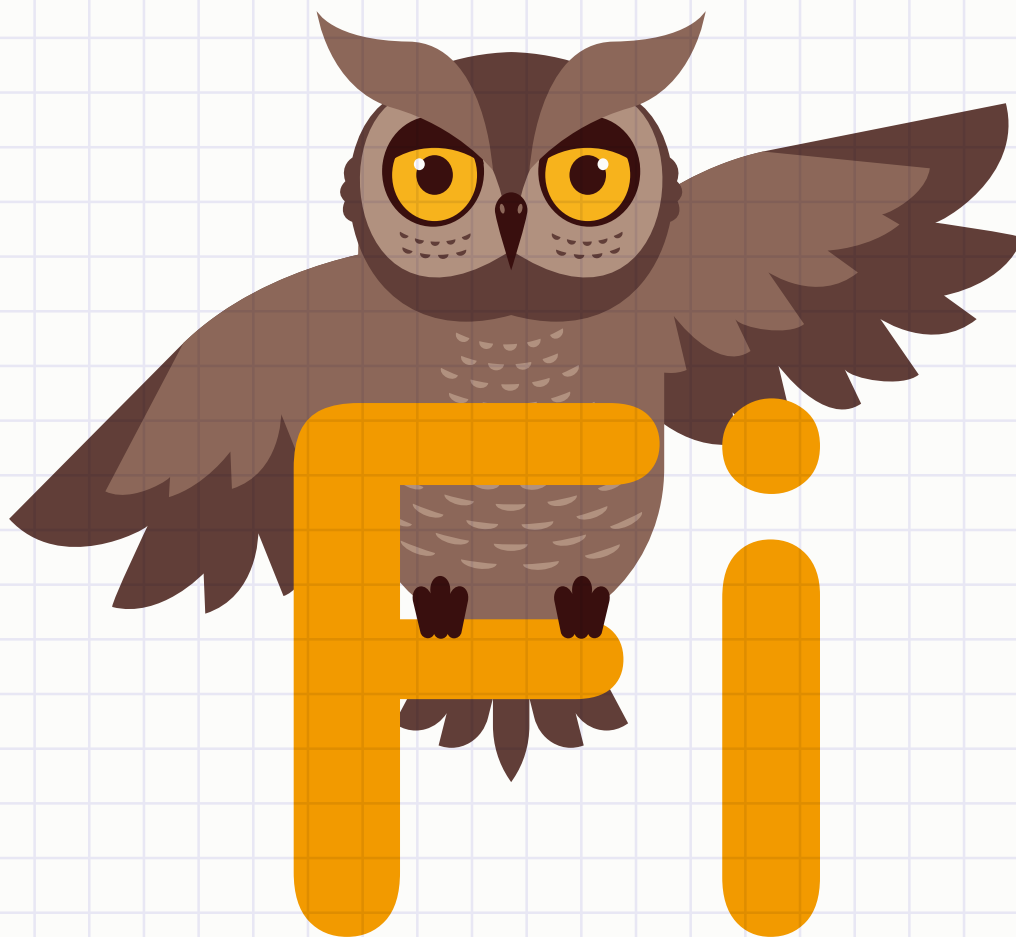
En Xot no es va separar mai més de Rafael. Li va explicar que tots els ocells tenen ales, però que també es pot volar amb el pensament i la imaginació.

*fem volar
la imaginació!*

EN XOT NO ES VA SEPARAR MAI MÉS DE RAFAEL. LI VA EXPLICAR QUE TOTS ELS OCELLS TENEN ALES, PERÒ QUE TAMBÉ ES POT VOLAR AMB EL PENSAMENT I LA IMAGINACIÓ.

PER QUÈ FEM CONTES?

L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols custodia més de 2.060 metres lineals de documents i unes 150.000 fotografies. Aquesta documentació conté informació sobre tots els aspectes que fan referència al municipi i al seu entorn des del segle XII fins a l'actualitat.

L'Arxiu posa a disposició dels usuaris el fons documental de la família Patxot (Navegants, comerciants i rendistes), el qual abasta una cronologia entre 1776 i 1964 i té un volum de 0,04 ml. El fons es compon principalment de documentació textual i fotogràfica, inclou documents del científic i mecenes Rafael Patxot i Jubert. I també de Rafael Patxot Ferrer, alcalde i comandant de milícia, i de Rafael Patxot Jubert, científic i filàntrop. El fons ha estat catalogat i hi ha 483 registres consultables, dels quals, 260 equivalen a la correspondència personal de Rafael Patxot i Jubert.

L'Arxiu Municipal no només guarda la documentació sinó que la dona a conèixer de diferents formes i, precisament, una és utilitzar-la com a base per a material didàctic i contes per als més petits. Aquests contes parlen de personatges, fets, llocs, edificis, etc. de la ciutat.

En aquest cas el recurs serveix per conèixer aspectes de la biografia del guixolenc Rafael Patxot, utilitzant-lo com a pretext per explicar la importància d'escriure les memòries, ja siguin de records d'una època com al infantesa o de tota una vida. Així com la importància de la comunicació entre les diferents generacions per transmetre els records i les experiències.

Per saber-ne més...

Sobre Rafael Patxot i Jubert

(Sant Feliu de Guíxols, 1872 - Ginebra, Suïssa, 1964)

Científic i mecenes, fou un gran promotor de la cultura catalana, que donà sempre prova d'un humanisme profund, d'una gran independència d'esperit i d'una rectitud indestructible. Fill d'Eusebi Patxot; net de Rafael Patxot i Ferrer, un dels alcaldes més carismàtics que ha tingut la ciutat. Astrònom de formació, va contribuir decisivament al desenvolupament de la meteorologia a Catalunya. El 1896 va inaugurar l'Observatori Astronòmic Català al passeig del Mar, que va ser un equipament pioner a Europa. Va publicar els resultats de les observacions en dos llibres: *Meteorologia catalana. Observacions de Sant Feliu de Guíxols (1896 i 1905)* i *Pluviometria Catalana. Resultats del quinquenni 1906-1910*.

A Sant Feliu, també hi començà la seva labor de mecenatge amb la creació de la Fundació Montserrat Patxot i Rabell, a benefici de noies pobres, i la Fundació Clara Jubert de Patxot, per a pensions de vellesa. Posteriorment va finançar la cultura catalana en tota la seva magnitud. El seu mecenatge ha estat definit com el més vast, profund, intencionat i intel·ligent que mai ha tingut Catalunya. Entre les seves actuacions hi ha la creació, com a marmessor de la seva cunyada Concepció Rabell, Rafael Patxot, d'una fundació amb el seu nom, dins la qual va instituir l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, el premi musical de composició Concepció Rabell i l'Estudi de la Masia Catalana. També creà la Medalla d'Or del Centre Excursionista de Catalunya, el concurs musical Eusebi Patxot per a compositors, els concursos Rafael Patxot i Ferrer per a estudis històrics, polítics i socials o la institució de la Fundació Maria Patxot i Rabell que atorgava beques d'estudi per a noies sense mitjans econòmics. L'any 1926 fundà la Institució Patxot, que

gestionava diversos mecenatges anteriors. Aquesta entitat va promoure, per exemple, l'inventari general de manuscrits catalans, la bibliografia general catalana, el refranyer popular català, el llegendari, etc. Patxot també va subvencionar l'edició d'obres antigues, publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans o, ja en l'exili, l'*Onomasticon Cataloniae* de Joan Coromines, i es va ocupar de l'edició de *l'Atlas Internacional dels Núvols*, que va aparèixer també en francès, anglès, alemany i català i que havia de regir les observacions meteorològiques a nivell mundial. L'any 1936, en esclatar la Guerra Civil espanyola, Rafael Patxot es va haver d'exiliar a Suïssa, on restà voluntàriament fins que va morir l'any 1964. Des de l'exili, va continuar publicant i es va mantenir sempre ferm en la seva oposició a la dictadura del general Franco. Des d'aleshores, les propietats de Sant Feliu de Guíxols i rodalia del matrimoni Patxot – Rabell serien administrades, sota les directrius de Rafael Patxot, pel guixolenc Josep Bonal Fornós, gerent de la fàbrica de suro Hijos de H.A. Bender.

Sobre el mecenatge de Rafael Patxot en favor de les dones

Una de les facetes més reconegudes de Rafael Patxot ha estat la de mecenes. La seva labor de mecenatge s'inicià precisament amb la creació d'institucions especialment dedicades a promoure el benestar de les dones de classes desfavorides: la institució de la Fundació Montserrat Patxot i Rabell a benefici de noies pobres; i la Fundació Clara Jubert de Patxot per a pensions de vellesa, ambdues institucions en col·laboració amb l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. L'any 1925, quan va morir prematurament la seva filla Maria, va crear la Fundació Maria Patxot i Rabell, per «oferir beques per a facilitar els estudis a noies catalanes

que, tot i posseir una capacitat intel·lectual, estiguessin mancades de mitjans materials per a conrear-la». Aquests estudis es realitzaven a Catalunya o a l'estranger. Ja a Suïssa, en record de la seva tercera filla Concepció, morta l'any 1962, instituí ajudes per a noies catalanes i per a mares de família suïsses.

Una faceta menys coneguda del seu mecenatge en favor de la dona, consisteix en les seves aportacions a l'Institut de Cultura i la Biblioteca Popular de la Dona, del qual esdevingué “padrí d'Aula”. Aquestes institucions foren fundades per Francesca Bonnemaison (Barcelona, 1872-1949) amb la voluntat de facilitar l'accés de la dona treballadora a la cultura. L'any 1909 creà la biblioteca, la primera d'Europa, i un any més tard, fundà l'institut, per oferir conferències i classes sobre feminisme, taquigrafia, costura, delineació o educació física. Ambdues institucions foren molt actives fins la Guerra Civil.

Sobre la relació de la família Patxot amb Francesca Bonnemaison

Segons explica Xavier Ciurans i Vinyeta a *Rere les passes dels Patxot. La història de tres Rafaels (1802-1964)*, publicat per la Fundació Privada BetàniaPatmos a Barcelona l'any 2014 (p. 157 – 158): «Els matrimonis Patxot Rabell i Verdager Bonnemaison van establir una gran amistat potser a través de la seva afició comuna, l'excursionisme. Rafael Patxot va esdevenir mecenes i “padrí d'Aula” de l'Institut de Cultura, que era un pou sense fons, i li va fer donacions econòmiques com feien altres famílies benestants de la ciutat. Però l'astrònom empordanès també va col·laborar amb aquella institució d'una altra manera molt especial: quan va decidir aterrar la casa pairal de Sant Feliu de Guíxols va destinar alguns dels seus elements arquitectònics a l'edifici de l'Institut de la senyora Bonnemaison, tal com ell mateix recordava: “Les jàsseres que aguantaven la torre de l'Observatori, les vaig donar a l'Institut de Cultura de la Dona, aleshores en construcció a Barcelona, on les utilitzaren per a la sala de festes. L'enteixinat de la meua biblioteca serví per al sostre de la Biblioteca Popular d'aquell Institut, igualment que el de la nostra cambra passà a l'aula de la Verge de Montserrat, també del mateix Institut.” Vet aquí un altre vestigi arquitectònic dels Patxot entaforat a l'antiga casa Cordelles del carrer de Sant Pere Més Baix.

Les pròpies filles de Rafael Patxot es van involucrar en el projecte de Francesca Bonnemaison. Maria Patxot i Rabell va formar part de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona com a membre de la Junta de Govern i també com a bibliotecària segona i Concepció Patxot i Rabell va ser-ne vocal abans de la Guerra i va subvencionar la sala de lectura de la biblioteca. Per tot plegat, diverses aules van ser batejades amb noms relacionats amb la família Patxot (Sala de lectura Montserrat Patxot, Sala de catàleg Sant Rafel, Sala de música Eduard Romaguera) o van rebre el seu mecenatge (el laboratori de cuina, els menjadors i el museu de cuina estaven sota la protecció dels marmessors de Concepció Rabell, vídua de Romaguera, i per aquest motiu el restaurant d'aquell Institut portava el seu nom). Malauradament, avui ja ningú recorda la presència dels Patxot Rabell a la casa, tot i que, a una paret de la biblioteca del primer pis, encara hi ha penjada una imatge pintada de Sant Rafael acompanyant Tobies, testimoni mut d'una família de Rafaels.»

Sobre les memòries

Les **memòries** són narracions dels records dels qui les escriuen, sense la intenció de recollir íntegrament la seva vida, sinó alguna època o episodi de la mateixa. Rafael Patxot va escriure les seves memòries d'infantesa sota el títol **“Marinesques d'infants”** que va publicar consecutivament en tres articles a *Claror*, revista de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona. Any 1, núm. 9 (gen. 1936); any 2, núm. 10 (feb. 1936) i any 2, núm. 11 (mar. 1936) (disponibles en xarxa al cercador *Arca Arxiu de Revistes Catalanes Antigues*). Els textos anaven acompanyats d'unes il·lustracions molt simples i s'estructuraven en quatre apartats: L'escenari, La platja, Pescadorets i Jugant amb el perill. L'any 1952, expatriat a Ginebra, va escriure les memòries de la seva vida **Guaitant enrera: fells de la vida d'un octogenari** (disponible en línia a l'Espai Patxot de l'Institut d'Estudis Catalans). En les 949 pàgines d'aquest llibre, Patxot hi llegà el seu testament espiritual. Per una part, hi abocà la decepció de no haver assolit la plena dedicació a la seva vocació científica i, per una altra part, volgué fer la narració dels fets que li succeïren per tal que el seu record no fos deformat per terceres persones. Ell mateix deia “aquest llibre és el fermall que tanca la meua actuació pública: científica, cultural i sentimental”.

Un altre exemple són les memòries que Josep Irla va escriure als 80 anys, conservades a l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols. Aquest document s'ha editat com **Josep Irla Bosch. Memòries d'un president a l'exili**. Fou president de la Generalitat entre 1940 i 1954, càrrec que acceptà amb risc de la seva vida, després de l'execució de Lluís Companys. En l'edició, el manuscrit d'Irla s'ha completat amb una selecció de 38 cartes de la seva correspondència. El gènere epistolar, amb tradició ja en l'època clàssica, pot tenir estils molt diferents segons qui en sigui destinatari.

Les memòries són un tipus de document molt important dins dels fons o conjunts de documents produïts per les persones al llarg de la seva vida. La conservació dels fons personals és el que permet que, en el futur, cadascú pugui continuar essent el protagonista de la seva pròpia història. Aquests fons són molt importants per construir la història “des de baix” i la descoberta de la seva importància i valors és recent. Diu l'arxiver Josep Fernández Trabal: “El productor d'un fons personal ens ofereix la seva visió del món des del seu propi entorn cultural, formant part dels rengles d'una determinada classe social, estament o ofici, des de la perspectiva d'un partit o el treball d'una institució. Això fa que la seva visió particular, atesos els seus propis condicionants, sigui del tot insubstituïble quan volem entendre qualsevol fet o procés històric. [...] Els historiadors han fet una recuperació del valor d'aquesta vivència personal a partir de l'èxit recent del gènere biogràfic, sempre conreat, però que en aquests moments gaudeix d'una força extraordinària.”

La literatura també s'ha inspirat en les històries de les persones: novel·la històrica i literatura autobiogràfica, la qual es coneix també com a literatura confidencial, literatura personal, etc. Sovint pren la forma de dietaris, diaris, memòries, correspondència, testimonis, etc. algunes vegades les fonts primàries serveixen com a base per construir una ficció, i altres vegades es publiquen documents autèntics, ja que la subjectivitat que tenen aquests tipus de documents els atorga un gran poder de connexió amb el lector. Dietaris, cartes, memòries, etc. ens permeten conèixer millor persones i èpoques, lluny de transcendències i majestuositats. La seva vertadera grandesa resideix en la proximitat humana.

